

Ковальова Т. Є., викладач кафедри психології і моніторингових досліджень Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Сімферополь)

СУБ'ЄКТНИЙ ЧИННИК САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті вперше виголошується та аргументується суб'єктний чинник самоактуалізації особистості у період дорослості. Виокремлені й обґрунтовані основні його складові з дотриманням вимог юнгіанського принципу кватерності, такі як самоактивність, самоадаптація, самопізнання та ситуаційна самоактуалізація.

Ключові слова: суб'єктний чинник, самоактивність, самоадаптація, самопізнання, ситуаційна самоактуалізація особистості.

В статье впервые был определен и аргументирован субъектный фактор самоактуализации личности в период взрослости. Выделены и обоснованы основные его составляющие с соблюдением требований юнгианского принципа кватерности, к которым относятся самоактивность, самоадаптации, самопознания и ситуационная самоактуализация.

Ключевые слова: субъектный фактор, самоактивность, самоадаптации, самопознания, ситуационная самоактуализация личности.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві існує необхідність у формуванні культури самоактуалізації, тому що майбутнє людини головно визначається новими соціальними ідеалами, які спричинюють потребу в повній самореалізації за умов нових економічних, політичних та соціальних відносин. Проте потреба в самоактуалізації вступає в суперечність із традиційними соціальними настановленнями, які не розглядають самореалізацію та її похідні як важливі цінності. Ця суперечність зумовлює актуальність проблеми теоретичного й методологічного обґрунтування самоактуалізації в контексті самосвідомості і свідомості особистості та упередженого розгляду психологічних чинників від яких залежить процес і результат самоактуалізації особистості у період дорослості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема самоактуалізації є однією з центральних у сучасній психології і першочергово пов'язана з гуманістичним напрямком (А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт та ін.). У радянській та вітчизняній психології проблема розвитку особистості в аспекті самоактуалізації знайшла відображення у працях К.О. Абульханової-Славської, Л.І. Анциферової, І.Д. Беха, Б.С. Братуся, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка, Г.О. Балла, Д.О. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, В.О. Татенка, Т.М. Титаренко, Л.О. Коростильової та ін. [1; 2; 3; 4; 8; 9]. Водночас спеціальні дослідження, присвячені визначенню й обґрунтуванню психологічних чинників самоактуалізації особистості у вітчизняній культурі, нам не відомі, хоча саме ця проблема є надзвичайно важливою для розуміння цього процесу в онтогенезі в умовах сучасної української реальності. Раніше здійснений автором

теоретико-методологічний аналіз [7; 13] виявив основні системоутворювальні психологічні чинники самоактуалізації особистості дорослого віку у взаємозв'язку з образами суб'єктивної реальності, такі як: індивідний, суб'єктний, особистісний, індивідуальнісний та, універсумний. Також, була новостворена категорійна матриця процесу самоактуалізації, що відображає взаємозв'язки та взаєморозташування її складових у єдиній системі та дозволяє досягнути змістовно-сміслового наповнення кожної задіяної категорії [13].

Метою даної статті є обґрунтування суб'єктного чинника самоактуалізації особистості та його основних складових у період дорослості.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктний чинник як самобутня умова, джерело й рушійна сила процесу самоактуалізації належить особі як суб'єкту, тобто як носію різних форм активності. Він є складним інтегральним та диференційним конструктом, котрий первинно спричиняє повноту самовияву суб'єктності людини. Розуміння суб'єкта у сучасній психології «пов'язане із наданням людському індивіду рис бути активним, самостійним, здібним, умілим у здійсненні специфічно людських форм життєдіяльності...» [12, с.250]. Особа як суб'єкт зреалізовує себе у діяльності, О. М. Леонтьєвим побудована її структурна модель, згідно з якої діяльність співвідноситься з мотивом, дія - з метою, операція - з умовами. Відтак, суб'єкт - це завжди носій мотиву діяльності, а також її способу, що має прояв у цілеспрямованій діяльності, у т.ч. пристосування до умов життя та поступового здійснення самоактуалізації. Ця діяльність, водночас, спрямована як всередину, так і зовні.

Питання психології

1 – самоактивність (першопричина психологічного явища, процесу): відображає готовність до самоактуалізації та жива енергетика цього процесу

2 –самоадаптація (внутрішні умови СА): перебудова психологічного світу суб'єкта для подальшого розвитку на основі смислової відповідності між свідомістю та буттям

4 – ситуаційна самоактуалізація (рушійна сила СА): зона напруження-зростання, протиріччя між внутрішнім спонуканням до активності та пристосування її природного середовища та соціального довкілля, новий досвід само прояву

3 – самопізнання (джерело самоактуалізації): усвідомлення здатності до самоактуалізування, розширення горизонтів самосвідомості суб'єкта

Рис. 1 Основні складові суб'єктного чинника самоактуалізації особистості

Відповідно до категорійної матриці [13] методологічно обгрунтовано, що суб'єктність першочергово виявляється через самоактивність, самоадаптацію та самопізнання, ситуаційну самоактуалізацію (рис. 1). До того ж вона є «не фактом, а актом» (Д.Б. Ельконін). А тому свідомо регульована діяльність завжди суб'єктна, в ній суб'єкт формується та самоперетворюється. Тому, умовою суб'єктності виступає свідомість: момент перетворення власної адаптаційної діяльності у предмет усвідомлення, і вибір того або іншого її способу, або відмови від неї, підпорядкування собі потреби і мотиву самоактуалізування. Отже, суб'єкт діяльності є свідомо дійова особа, самосвідомість якої - це усвідомлення самого себе як істоти, що усвідомлює світ, взаємодіє з ним та змінюється сама у процесі самоактивності.

Самоактивність – це жива енергетика будь-якої повноцінної діяльності, ситуаційно зумовлених моментів її перебігу, а відтак динамічна властивість особи, яка відображає готовність до самоактуалізації. Отже, самоактивність суб'єкта повсякдення це внутрішня першопричина процесу самоактуалізації у різних його життєвих ситуаціях. Водночас постійне прагнення до можливо більш повного прояву своїх потенційних можливостей у різних соціальних контекстах, цілеспрямованість поведінки, здатність до зосередження заради поставленої мети, відносно легка самоадаптація до різних суспільних ситуацій на мікро - і макрорівнях, стресостійкість, що зумовлює адекватну реакцію суб'єкта на зміни довкілля, наявність позитивного емоційного тону, активізує інтелектуальні та творчі ресурси, спроможність прийняти новизну життєвих подій та відкоригувати свої діяння і вчинки.

Грунтуючись на положенні про те, що самоактивність суб'єкта є цілісна система, що охоплює дві взаємозалежних підсистеми - зовнішню і внутрішню, які пов'язують

процеси становлення мотивів, цілей, схем діяння (внутрішній план) та діяльність, дії, операції (зовнішній план), розглянемо її як форму психічної активності, котра спричиняє ситуаційну самоактуалізацію. Саме внутрішня самоактивність, тобто «не відчужена» активність сприяє продуктивному використанню людиною своїх потенцій, це коли людина відчуває саму себе суб'єктом свого життя «тут і тепер». Зовнішня самоактивність має адаптивний характер, будучи відчуженою, особистісне пасивною, тоді як внутрішня самоактивність за своєю природою ініціативна, сприяє руху-зростанню, розвитковій продуктивності у вищому

Надситуативна активність у концепції В.П. Петровського є однією із важливих внутрішніх умов самоактуалізації суб'єкта, котра розгортається у форматі регуляційно-адаптаційної взаємодії у системі «особистість - довкілля» [10]. Дія особи над порогом ситуативної необхідності та реалізація її прагнення виходити за «власні межі», що детермінує розширене відтворення діяльності, її прогресивний поступ і, відповідно, розвиток суб'єкта, здійснюється перехід від самоактивності до ситуаційної самоактуалізації. А також, під час взаємоперехідів між ними, що уможливорює умови синтезу цих процесів у внутрішньому світі людини. Вагоме значення в зумовленні рівня ситуаційної самоактуалізації та суб'єктності (З.С. Карпенко) має духовний потенціал, «що репрезентує її вроджену здатність до саморозвитку і самовизначення у просторі мотиваційно-ціннісних відношень» [6, с. 88]. Усі наявні психодуховні ресурси породжують самоактивність та спричиняють ситуаційну самоактуалізацію у кожен момент сьогодення, тому дають змогу творити своє краще майбутнє.

Ситуаційна самоактуалізація є складною за структурою, функціями, динамікою та подвійно детермінованою - зовнішнім предметним оточенням і внутрішнім світом

особи, протиріччям між внутрішніми спонуканнями до різних форм активності, з одного боку, та пристосування активності суб'єкта до природного середовища, соціального довкілля, з другого боку, яке являє собою напруження-зростання, рух-поступ до повноти самовияву суб'єктності людини. Водночас вона становить один із важливіших показників ефективності її психосоціального розвитку, зрілості та самореалізованості. Наявність вершинних рівнів показників ситуаційної самоактуалізації у процесі перебігу повсякдення постає як чинник життєвої самоактуалізації дорослого, виявляє прагнення до успіхів у діяльності і до соціальних та особистісних досягнень. За цих умов людина поводиться природно і невимушено у різних життєвих контекстах, здатна контролювати своє життєздійснення, вільно приймати рішення та втілювати їх у реальність у кожен момент буття. Це момент саморуку суб'єкта у предметній діяльності, у ситуаціях спілкування, в актах усвідомлення. Як внутрішньосуб'єктний процес вона організована багаторівнево: як рушійна сила самоактуалізування, як ситуаційна данність, як спонукання до дії та новий досвід самопрояву. Основними складовими є внутрішня позиція особи стосовно себе («Я і Я» або «автономність»), її позиція щодо інших, світу («Я і Ти» або «прийняття інших») та реалізація цих позицій у поведінці і вчинках. Однак ситуаційна самоактуалізація залежить від тих конкретних життєвих і професійних контекстів, у яких перебуває суб'єкт.

Процес ситуаційної самоактуалізації - це певна послідовність епізодів, миттєвостей у кожній з яких суб'єкт стикається із будь-якими життєвими проблемами, приймає виклик довкілля і, докладаючи власні зусилля, через покрокове долання цих проблем вдосконалюється, розвивається, свідомо обирає для себе ще більш соціально значущі завдання. Поступово через акти самоактуалізування відбувається звільнення людини від інфантильних, чи суто надуманих проблем життя, отож самоадаптація діє за вектором «моє життя - мій життєвий шлях», а не «моє життя - подолання проблем». Це підвищує роль активного ставлення суб'єкта до свого розвитку, коли важливого значення набуває усвідомлення ним того, що у своєму життєвлаштуванні він має покладатися насамперед на себе.

Зазначене дає підстави виокремити низку найважливіших характеристик ситуаційної самоактуалізації: а) як результат

розвитку суб'єкта; б) як внутрішню потребу прогресивного поступу; в) як реалізація нових вимоги до себе, надлишкові стосовно первинних; г) як надситуативну активність, котра не детермінується метою, а перевершує її; д) як акт творчого процесу, котрий дає змогу розкрити повноту самовияву суб'єктності людини. Так, самоактивність (суб'єктність) виявляється у людини, яка самоактуалізується, перш за все у формі творчого перетворення ситуації, у різних сферах життєдіяльності, котрі базуються на її ментальному досвіді, потребах в удосконаленні та стабільності внутрішньої організації її психіки.

У цілому ситуаційна самоактуалізація – це чинник самозміни суб'єкта, рушійна сила його розвитку, коли досвід є новим надбанням психічного світу людини. Відбувається синтез проявів самоактивності та самоадаптації людини в різних сферах її існування, що забезпечує належну цілісність самосвідомості та самопізнання. Перетворювальна діяльність людини поширюється на соціальні і внутрішньо особистісні взаємодії за параметром модальної життєдіяльності та відображається, відповідно до концепції Н.І. Сарджвеладзе в чотирьох динамічних тенденціях: а) адаптація до середовища; б) самоадаптація; в) перетворення середовища; г) самоперетворення [11].

Суб'єкт обстоює себе перед світом, підпорядковуючи світ своїм вихідним інтересам і пристосовуючи себе до нього, та позбавляється усього надлишкового до цих вихідних орієнтацій, він не існує поза свідомістю, поза мисленням, і саме тому, розглядаючи самоадаптованість, слушно характеризувати її як внутрішні умови самоактуалізування, як осмислену поведінку, як акт самопізнання. Оскільки будь-яка самоадаптивна спрямованість психічних процесів поступово перебудовує психологічний світ людини, створюючи необхідні внутрішні умови для подальшого розвитку на основі смислової відповідальності між свідомістю та буттям сьогодення. Мовиться про самопристосування поведінки і діяльності у процесі самоактивності для найбільш повного розгортання ситуаційної самоактуалізації, підкорення оточення своїм значущим потребам. Ця взаємодія визначається характеристиками довкілля та психічного світу особи, які задають актуальну систему її самопізнання та вчинкові межі реальної поведінки.

Водночас, самоадаптація – це показник ефективності психосоціального розвитку особи, форма її самоактуалізації, котра завдяки постійній перебудові внутрішніх умов для подальшого розвитку, детермінує зміну зовнішніх. Досягнення самоадаптованість до зовнішнього і власного внутрішнього світу є наявність відчуття гармонії соціальних взаємостосунків, розширення поля внутрішньої комфортності, змога конструктивно діяти, ефективно творити, що значно збагачує свідомості суб'єкта повсякденної життєдіяльності та збільшує горизонти його самосвідомості. На думку В.І. Слободчикова та Є.І. Ісаєва, набуття індивідом рівня суб'єктності «передбачає оволодіння ним сукупністю психологічних здібностей – мисленням, свідомістю, бажанням, волею, відчуттями та ін.» [12, с. 250]. Тому, результат оволодіння повно відображується у показниках самоадаптації й має прояв у ставленні, оцінці і самооцінці, внутрішньому прийнятті, психологічній ситуації, психологічному образі та Я-концепції – які взаємоспричинюють перебіг адаптаційної активності суб'єкта.

У будь-якому разі самоактуалізація – одночасно це вихід із зони комфорту і входження у зону напруження: стресогенністю вирізняються творчість, кохання та досягнення значущої мети, тобто різноманітний розвиток у напрямку самоактуалізації. Загальною метою, якого є підвищення осмисленості життя, а відтак розширення сфери самопізнання. Ф.Ю. Василюк розглядає адаптаційну функцію переживання на прикладі конфлікту, «який блокує внутрішню роботу вибору, не втілює цей вибір, а лише перебудовує свідомість доти, доки він не стане суб'єктивно можливим» [5, с. 178]. Через наявність постійних змін у житті суб'єкт, котрий ситуаційно самоактуалізується, має можливість змінити власні дії таким чином, щоб адаптуватися до поставлених цілей, забезпечити успіх поведінки і сформувати різні стани власної суб'єктності (прагнення, бажання, наміри, тощо). Так, самоадаптивність створює внутрішнє та зовнішнє підґрунтя для розгортання процесу самоактуалізації, у якому особливе значення набуває процес самопізнання.

Самопізнання у системі «самоактивності – самоадаптація - ситуаційна самоактуалізація» - це джерело розгортання самоактуалізації, когнітивна складова самосвідомості особистості, що охоплює

переживання та емоційно-ціннісне ставлення до себе. Воно має прояв як суб'єктивний процес пізнання особою самої себе, своїх зовнішніх і внутрішніх характеристик, особливостей своєї взаємодії із зовнішнім світом та іншими людьми, усвідомлення здатності до самоактуалізованя.

Процес самопізнання йде безперервно від простого - до більш складного, від конкретного - до узагальненого і абстрактного, від самоактивності та самоадаптації - до самоактуалізації, як більш повне пізнання себе й можливостей себе проявляти у всесвіті. Головні продукти діяльності самопізнання – це особистісні знання про себе та образ Я як фіксована сукупність цих знань, причому об'єктами самопізнання можуть стати всі сторони і властивості людського Я як біологічного індивіда - зовнішність, здоров'я, спадковість та ін.; як соціального індивіда - самоідентичність; як суб'єкта діяльності і спілкування - здібності, можливості, перспективи; як особистості - мотиви, ідеали і т.п. Тому в нашому дослідженні конструкт самопізнання має багатофункціональне значення: як засіб пізнання людиною власного внутрішнього світу; як умова адаптації до навколишнього світу; як самоцінна форма активності (самоспоглядання); як спосіб «відходу» від світських проблем (самозаглиблення); як засіб самовдосконалення; як джерело самоактуалізації.

Проте найбільший інтерес становить вивчення інструментального аспекту самопізнання, тобто як джерело і засіб забезпечення різноманітних видів активності людини, орієнтація мотиваційної сфери самопізнання на цілі саморозвитку і повноту самовияву її суб'єктності. У процесі самопізнання, дорослий часто відкриває ті сторони і якості, які знаходяться в глибині його душі, те, що називається «внутрішнім світом» або «внутрішнім Я». На його основі вибудовується не тільки вивчення й осягнення внутрішньої складової людини, але і формується основа розуміння інших людей, законів зовнішнього світу та його місця зі специфічними індивідуальними особливостями, таке пізнання і є дійсним самопізнання своєї актуалізації. Тому самопізнання характеризується першочергово зосередженням уваги особи на тих суб'єктних особливостях або ситуаціях, які для неї є предметом значущого аналізу в даний момент життєдіяння. Без цього, самопізнання не тільки позбавлене сенсу, але

й не є актуальним для людини. Це призводить до зміни власного буття суб'єкта, його внутрішньої трансформації. Іншими словами, самопізнання - це фундаментальна основа його становлення і поступу-зростання до більш повної ситуаційної самоактуалізації у повсякденні.

Зокрема, у процесі самопізнання дорослий не тільки занурюється у свій внутрішній світ, виявляючи та аналізуючи його зміст, але й порівнює отримані про себе знання зі знаннями про інших людей, уявляючи «іншого» як мірило самого себе. Після цих процесів виникає потреба реалізувати ці знання у соціальній дійсності, а відтак пробуджується потреба в самоактуалізації. При цьому суб'єкт поступово набуває ознак особистості, він визначає свою життєву програму і здійснює реалізацію поставлених на її основі цілей і завдань розвитку.

Самопізнання через свою специфічну подвійність, часто стимулює виникнення кризи. Одночасно воно - необхідний механізм, що забезпечує оптимальне і самостійне рішення людиною значущих для неї завдань розвитку. При цьому умовою оптимального виходу з кризи є спрямованість самопізнання на саморегуляцію, самореабілітацію і позитивне самоставлення. Стійкість образу Я, прагнення до його внутрішньої несуперечності діє переважно як захисний механізм, що забезпечує збереження в незмінному вигляді вже наявного у суб'єкта уявлення про себе. До характеристик, які зумовлюють багаторівневність самопізнання, належать: а) суб'єктність, яка показує ступінь спрямованості самопізнання на об'єктні чи суб'єктні характеристики власної особистості; б) перспективність, що відображає знання про себе у часовій перспективі, пов'язаної як з далеким майбутнім, так і просуванню і змінами у рамках невеликого проміжку часу; в) рефлексивність як здатність аналізувати знання про себе і своєї життєдіяльності, усвідомлювати свої здатності та можливості до самореалізації. Переважання у внутрішньому світі дбайливого і захопленого ставлення до себе та Всесвіту, самоповага, відчуття власної цінності, віра в успіх, оптимізм, довіра і внутрішня свобода, ситуаційно активізує процес самопізнання й задає шлях самовизначення суб'єкта життєдіяльності в напрямку особистісної самоактуалізації.

Розуміння психічних явищ через

категорію суб'єкта дає змогу інтегрувати психологічне пізнання, адже «суб'єкт являє собою не лише вищий рівень психічної організації, а й її «золотий перетин», вертикальну централістичну інстанцію цієї організації, яка й надає психічним процесам, станам, властивостям і новоутворенням упорядкованого, доцільного, оптимального для вирішення завдань характеру» [1, с. 10]. У такий спосіб, самопізнання поширює усі прояви суб'єктного рівня функціонування на психоструктуру людини, збагачує її самосвідомість, що обіймає процесну та результативну сторони. Цей суб'єктний феномен розвивається за законами багаторівневої організації і, поряд з іншими компонентами самосвідомості виконує у процесі становлення особистості гностичну і регулювальну функції. Здобутком процесу самопізнання є система знань про себе, або образ Я, котрий відображає те, на якому етапі і на якому рівні розвитку актуалізований процес самопізнання, наскільки ефективно його функціонування у розкритті дорослою особою свого власного потенціалу на шляху розвитку і самовдосконалення. Пізнаючи себе, людина прагне до розуміння мети особистісного буття, самовизначення через осмислення свого призначення, зумовлюючи власну внутрішню роботу над собою. Водночас самопізнання є передумовою і необхідною умовою вдосконалення форм соціального життя, коли суб'єкт поступово набуває якостей особистості.

Висновки. На рівні суб'єктності самоактуалізація виявляється та закріплюється як психічний стан крізь низку поступових процесів: самоактивність – самоадаптація – самопізнання – ситуаційна самоактуалізація. Суб'єктні чинники самоактуалізації людини визначають самодетермінацію її буття, уможливають самопізнання, розкриваючи природу людини як суб'єкта життя. В актах самоадаптаційних зусиль, ситуативного самоздійснення та самоадаптаційної діяльності вона не лише виявляється та проявляється, але й твориться і визначається. Розширюється самопізнання людини, поширюється світобачення, світорозуміння та світоставлення, опановується рівень суб'єктності й привласнюються відповідні образи суб'єктивної реальності (розум, відчуття, воля, здібності). Тому, те як суб'єкт самоактуалізується у різних життєвих контекстах, з одного боку, можна визначати те, хто він є, з іншого – як він рухається у напрямку життєвої самоактуалізації.

Виходячи з описаної теоретико-методологічної моделі, суб'єкт діяльності є свідомо дійова особа, самосвідомість якої - це усвідомлення самої себе як істоти, котра усвідомлює світ, взаємодіє з ним та змінюється сама у процесі власного становлення. Вищезазначений чинник самоактуалізації дозволяє дорослому проявляти себе суб'єктом життєдіяльності та саморозвитку, досягнути вищих рівнів розгортання суб'єктності, що, своєю чергою,

актуалізує відповідно її особистісний, індивідуальнісний й універсумний потенціал. Це визначає перспективи подальших розвідок у даному напрямку Перехід від суб'єктного рівня функціонування психоструктури людини до особистісного здійснює змістовний перебіг процесу розгортання суб'єктивної реальності, котрий виявляється крізь саморегуляцію, самоставлення, самотвердження та самовизначення.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Категория субъекта в современной психологии / Ксения Александровна Абульханова-Славская // Сучасна психологія в ціннісному вимірі: Матеріали Третіх Костюківських читань (20-22 грудня 1994 р.). – В 2-х т. – Т.1. – К., 1994. – С. 4-10.
2. Балл Г.А. Проблема самоактуализации личности в гуманистической психологии / Георгий Алексеевич Балл. – К.-Донецк: Ровестник, 1993. – 52 с.
3. Балл Г.А. Психология в рациогуманистической перспективе: Избранные работы / Георгий Алексеевич Балл. – К.: Изд-во "Основа", 2006. – 408 с.
4. Бодалев А. А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристика и условия достижения / Алексей Алексеевич Бодалев. – М., 1998. – 168с.
5. Василюк Ф. Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Федор Ефимович Василюк. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 200 с.
6. Карпенко З. С. Аксиопсихология личности / З. С. Карпенко. – К.: ТОВ «Міжнар. фінансова агенція», 1998. – 216 с.
7. Ковальова Т.Є. Методологічна модель основних психологічних чинників самоактуалізації людини дорослого віку / Тетяна Ковальова // Вітакультурний млин. – 2010. – Модуль 12. – С. 29–32.
8. Ковальова Т.Є. Теоретико-методологічне обґрунтування інтегральної концепції самоактуалізації в сучасній психології / Тетяна Ковальова // Психологія і суспільство. – 2010. – № 2. – С. 140–163.
9. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности: затруднения в профессиональной сфере / Л.А.Коростылева. – СПб.: Речь, 2005. – 222 с.
10. Петровский В. А. Личность в психологии: парадигма субъективности / Вадим Артурович Петровский. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
11. Сарджвеладзе Н.И. Личность и ее взаимодействие с социальной средой / Н.И. Сарджвеладзе. – Тбилиси: «Мецниереба», 1989. – 103 с.
12. Слободчиков В.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности: [уч. пос. для вузов] / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
13. Фурман А., Ковальова Т. Категорійна матриця взаємозв'язку образів суб'єктивної реальності і психологічних чинників само актуалізації дорослого / Анатолій В. Фурман, Тетяна Ковальова // Психологія і суспільство. – 2011. – № 4. – С. 42–51.

Kovalev TE, lecturer

SUBJECTIVE FACTOR OF SELF-ACTUALIZATION

The paper argues for the first time identified and subjective factors of self-actualization in adulthood. Identified and justified by its main components in compliance with the Jungian principle of quaternions, which include self-activity, self-adaptive, self-knowledge and self-actualization is situational. This factor determines the completeness of the primary expression of human subjectivity.

Self-regulation as a living power of any valuable activity reflects the willingness of people to Self-Referentiality. However, samoadaptatsiya - a measure of the effectiveness of psychosocial development of the individual, a form of self-actualization, which due to ongoing restructuring of internal conditions for the further development determines the outer changes. Self-knowledge is the source deployment samoaktualizuvannya, cognitive component of self-identity that embraces feelings and emotional value-attitude. It is a prerequisite and necessary condition for improving the forms of social life, when the subject becomes more personality traits. Situational self-actualization is the moment of self-motion in adult subject activities, communicative situations, in acts of awareness.

Keywords: subjective factors, self-activity, self-adaptive, self-knowledge, situational self-actualization.